

UDK 272-558.3

272-558.5

27-722.5:[27-9"01/07"+27-732.3"1962/1965"]

<https://doi.org/10.53745/bs.92.3.3>

Primljeno: 25. 3. 2022.

Prihvaćeno: 15. 2. 2023.

Izvorni znanstveni rad

SAKRAMENT KRŠTENJA I SAKRAMENT SVETOG REDA ODNOS KRSNOG I MINISTERIJALNOG SVEĆENIŠTVA U PATRISTICI I U DOKUMENTIMA DRUGOG VATIKANSKOG KONCILIA

Josip KNEŽEVIĆ

Katolički bogoslovni fakultet Univerziteta u Sarajevu
Josipa Stadlera 5, BIH – 71 000 Sarajevo
josip.knezevic25@gmail.com

Sažetak

Rad želi prikazati odnos krsnog i ministerijalnog svećeništva kao dvaju oblika izvršavanja Kristova jedincatog svećeništva, koji imaju svoje utemeljenje u sakramentima krštenja i svetog reda kroz misao crkvenih otaca i crkvenih pisaca. Stoga će biti predstavljena njihova svjedočanstva o Kristovu svećeništvu te o krsnom i ministerijalnom svećeništvu. Nakon toga prelazi se na Drugi vatikanski koncil koji se, raspravljajući o toj temi, vratio na korijenje, odnosno na crkvenu tradiciju, te oživio krsno svećeništvo, koje je protureformacijom bilo palo u zaborav. U tom kontekstu autor se bavi temama odnosa između tih dvaju svećeništva, njihova razlikovanja i jedinstva.

Ključne riječi: Kristovo, krsno i ministerijalno svećeništvo, patristika, Drugi vatikanski koncil

Uvod

Tema svećeništva u svakom je vremenu vrlo aktualna, pogotovo u vremenu kriza. Nova situacija, razni izazovi, problemi koji ne smiju ostajati neriješeni u Crkvi, bacili su žalosnu sjenku na katoličko svećeništvo. Ovdje želimo staviti naglasak na dva oblika izvršavanja jedincatog Kristova svećeništva. Kao prvo, u kontekstu ministerijalnog svećeništva nužno je svratiti pozornost na narav i sadržaj ministerijalnog svećeništva. S druge strane, treba jasnije naglasiti narav i sadržaj krsnog svećeništva svih vjernika, odnosno naglasiti koje su to službe i dužnosti vjernika u Crkvi. Upravo to nam je razlog da se vratimo na

početke, na Sveto pismo i na crkvene oce i crkvene pisce, odnosno crkvenu tradiciju, kako bismo jasnije rasvijetlili načine na koje možemo zajedno izvršavati jedincato Kristovo svećeništvo.

Svećeništvo kao služba posredovanja između čovječanstva i nekog višeg svijeta fenomen je prisutan u skoro svim religijama. Riječ *svećenik* (lat. *sacerdos*, grč. ἱερέυς) označava osobu koja omogućuje kontakt između neke ljudske zajednice i sakralnog, višeg, božanskog svijeta.¹ U samim počecima Izraela nije postojala institucija svećeništva, onako kako je mi poznajemo, sve do ulaska u Obećanu zemlju, nego su pojedinci, poput Abrahama, prinosili žrtve Bogu osobno i u ime svojih obitelji ili u ime svoga naroda (usp. Post 12,7ss; 22,13). Nakon ulaska izabranog naroda u Obećanu zemlju počela su na određenim mjestima nastajati i svetišta koja su čuvali svećenici, a vrhunac je u Jeruzalemskom hramu, gdje su svećenici primali vjernike i njihove žrtve za vrijeme velikih hodočasničkih blagdana.²

Spasenjsko poslanje Crkve, koja je kao novi narod Božji vezana uz Izrael, ostvaruje se službom riječi i sakramenata, što je posebno povjereno prezbiterima, premda i laici imaju važan dio u sudjelovanju na jedincatom Kristovu svećeništvu. U prvim trima stoljećima postojanja čini se kako je Crkva činila bogoslužje bez nekakva izvanjskog religijskog oblika. Riječ je o nužnosti zajednice da kao zajednica pokaže pred Bogom bratsku ljubav koja ih je zapravo činila zajednicom Božjom u svijetu.³ Činjenica je i da se u povijesti Crkve izbjegavala uporaba riječi *svećenik* za nekog čovjeka jer jedini svećenik je Isus Krist. No, budući da je u kršćanskoj zajednici u prvim stoljećima postojalo mnoštvo različitih službi, Crkva se odlučila za riječi poput *πρεσβύτερος* – koji ima značenje starješine, odnosno upravitelja – te *ἐπίσκοπος* – riječ koji ima značenje nadglednika, odnosno predstojnika zajednice. Obje su službe imale religijsko-organizacijsku ulogu tijekom otačkog vremena,⁴ uz iznimno naglašavanje krsnog svećeništva svih vjernika.

Prema tome, kršćansko svećeništvo, shvaćeno kao posebna skupina ljudi kojima su povjerene neke posebne dužnosti osobito vezano uz slavlje

¹ Više o tome vidi u: Adalbert REBIĆ, Pojam i služba svećenika u Svetom pismu Staroga i Novoga zavjeta, u: *Bogoslovska smotra*, 41 (1971.) 1, 25-45.

² Usp. Mato ZOVKIĆ, *Crkva kao narod Božji*, Zagreb, 1976., 129-130.

³ Usp. Bonifacio HONINGS, Sacerdozio ministeriale e comune. Una duplice identità della Chiesa-Sacramento, u: *Ephemerides Carmeliticae*, 23 (1972.) 2, 410-412.

⁴ O tim dvjema službama i njihovim ulogama kao i razlikama vidi u: Daniel CALLAM, Bishops and Presbyters in Apostolic Fathers, u: *Studia Patristica* 31 (1997.), 8, 107-111; Drago TUKARA, Razvoj biskupske i prezbiterijske službe u prvim stoljećima Crkve, u: *Diacovi-nensia*, 26 (2018.) 2, 255-275.

sakramenata, razvijalo se od III. stoljeća sve dok nije postalo svećeničkim redom, razlikujući se sve više od krsnog svećeništva svih vjernika. Tako je potrajalo i do srednjeg vijeka od kada se mišljenje donekle mijenja jer je Martin Luther radikalno naglasio krsno svećeništvo svih vjernika. Protureformacija je dovela do preciznog naglašavanja svećeničkog karaktera, shvaćajući kao pravo svećeništvo ono ministerijalno i prelazeći šutke preko krsnog svećeništva, pa sve do Drugoga vatikanskog koncila, kada je Crkva započela s revalorizacijom krsnog svećeništva bez da se zaniječe uloga ministerijalnog svećeništva.⁵

1. Kristovo svećeništvo

Već pod Sinajom Bog govori o »svećeničkom narodu«, o »svetom puku«, koji će biti narod svećenika (usp. Izl 19,1-9) kao sveti narod koji ispravno vjeruje i štuje jedinoga i pravoga Boga svojim molitvama i žrtvama.⁶ Već tu se polako nazire fizionomija svećeništva, koja će svoj najjasniji izričaj imati u Levijevu plemenu, tako da će od toga vremena bogoslužje i svećeništvo biti u središtu života izabranog naroda kroz čuvanje Zakona, poučavanje, prinošenje žrtava i drugo.⁷

Novi zavjet će zadržati tu »žrtveničku« konotaciju svećeništva, tumačeći ga u kristološkom smislu i primjenjujući ga na Krista kao jedinog Velikog Svećenika, čija žrtva nadilazi sve žrtve staroga Saveza, kao potpuno ispunjenje starozavjetnog svećeništva (usp. Heb 7,26-27),⁸ dok je Crkva kao narod skupljen oko Boga nazvana »kraljevskim svećenstvom« (1 Pt 5,9). Poznato je da Isus nije pripadao Levijevu plemenu, niti ga je ijedan od evanđelista ikada nazvao svećenikom,⁹ iako se iz njegova djelovanja nazire njegovo svećeništvo kroz navještaj Božje riječi te prinos samoga sebe kao žrtvu, predstavljajući se kao posrednik novoga Saveza između Boga i ljudi, a svećeništvo je žrtveno i molitveno posredovanje.¹⁰ Ni Isusova osoba, ni njegova služba, a pogotovo njegova smrt, nisu odgovarale drevnom konceptu svećeništva. No, da bi primjena svećeničkih karakteristika na Krista i na apostole postala moguća, bila

⁵ Usp. Enrico CATTANEO, Dal presbitero al sacerdote: un problema antico e nuovo, u: *Rasegna di Teologia*, 60 (2019.) 3, 358-359.

⁶ Usp. Mato ZOVKIĆ, *Crkva kao narod Božji*, 130-131.

⁷ Usp. Corrado MONTALDO, Il sacerdozio comune a partire dal battesimo e dalla cresima, u: *Rivista apostolato Universale*, 49 (2019.) 21, 145-149.

⁸ Usp. Michelangelo TABET, Il sacerdozio di Cristo e il sacerdozio ministeriale nel Nuovo Testamento, u: Eusebio GONZÁLEZ (ur.), *Collectanea Biblica*, Roma, 2014., 698.

⁹ Usp. Ivan ZIRDUM, Otajstvo Kristova svećeništva, u: *Bogoslovska smotra*, 70 (1994.) 4, 579-580.

¹⁰ Usp. Mato ZOVKIĆ, *Crkva kao narod Božji*, 131.

je nužna radikalna prerada svećeničkih kategorija, koja će potrajati prilično dosta vremena.¹¹

Kristova svećenička služba, dakle, ne proizlazi samo iz činjenice da je on oduvijek Sin Božji nego iz činjenice da je pravi čovjek, odnosno da on, *qua Deus*, uzima na sebe ljudske vlastitosti kao što su kušnje, patnje i sama smrt. Naime, postavši uistinu čovjek, postao je jedini i savršeni posrednik između Boga i ljudi.¹² Na taj način postaje prinositeljem samoga sebe, to jest svećeničkom svoje žrtve. Stoga se i bit njegova poslanja i djela otkupljenja ne razumijeva kroz gledanje na njegovu žrtvu, nego kroz otkrivanje njegova svećeništva dragovoljnim prinosom samoga sebe Ocu. Na taj je način utemeljio ono što će kasnije biti nazvano »Kristovim svećeništvom« u kojem se ujediniju sve ljudske žrtve i svi prinosi starozavjetnog svećeništva, te koje postaje žrtvom pomirnicom prinesenom »jednom zauvijek« (Heb 10,10), otvorivši put sudioništvu na novom novozavjetnom svećeništvu.¹³ U Kristu je, dakle, ostvaren vrhunac svećeništva i zato svako drugo svećeništvo – bilo krsno bilo ministerijalno – može biti samo sudjelovanje na njegovu svećeništvu.

2. Krštenje i sveti red – sudjelovanje na Kristovu svećeništvu

2.1. Narav krsnog svećeništva

Po zaslugama Isusa Krista svi su krštenici svećenički narod, što im daje i mogućnost da poput Krista, žrtvujući same sebe i, upravljajući vlastiti život po modelu Isusova života, imaju pristup Bogu. U temelju toga novog svećeništva nalazi se shvaćanje Crkve kao novog Izraela u kojem se ispunjavaju obećanja iznesena u Knjizi Izlaska (usp. Izl 19,6).¹⁴ Kršćani su, snagom svog krštenja, pridruženi Crkvi koja sudjeluje na poslanju izraelskog naroda kao čuvara istinskog bogoslužja pravome i jedinome Bogu, primajući dar sudjelovanja na Kristovoj trostrukoj službi: svećeničkoj, proročkoj i kraljevskoj. Crkva je zajednica krštenika sjedinjenih s Kristom kao svećeničko tijelo koje od svoje Glave prima svećeničku čast i službu.¹⁵ Krštenje, prema tome, nije jednostavno učlanjenje u

¹¹ O tome više vidi u: Albert VANHOYE, *La novità del sacerdozio di Cristo*, u: *La Civiltà cattolica*, 149 (1998.) 1,16-27.

¹² Usp. Michelangelo TÀBET, *Il sacerdozio di Cristo e il sacerdozio ministeriale*, 702-703.

¹³ Usp. Ante CRNČEVIĆ – Ivan ŠAŠKO, *Na vrelu liturgije*, Zagreb, 2009., 534-536.

¹⁴ Usp. Michelangelo TÀBET, *Il sacerdozio di Cristo e il sacerdozio ministeriale*, 712.

¹⁵ Usp. Jesús CASTELLANO, *Sacerdozio dei fedeli*, u: Ermanno ANCILLI (ur.), *Dizionario enciclopedico di spiritualità*, III, Roma, 1992., 2199.

neku zajednicu, nego se njime svaki vjernik pomazuje za svećenika Novog zavjeta. Tako u svom planu ljubavi Bog Otac utvrđuje da se svećeništvo njegova Sina nastavi na različite načine u udovima Crkve kroz krsno svećeništvo jer po krštenju Isus Krist daje svim udovima svojeg Tijela udio na svom posvećenju i poslanju. Zbog toga su svi kršćani »posvećeni« za svećenike preko krsnog svećeništva, koje ništa ne dodaje jedincatom Kristovu svećeništvu, nego predstavlja sudjelovanje na njegovoj posredničkoj ulozi po čemu možemo prinositi Bogu žrtvu zahvalnu.¹⁶

Snagom svog mističnog sjedinjenja s Kristom svaki kršćanin može od svoga života prinijeti duhovnu žrtvu i na taj način izvršavati svećeničku ulogu u svakodnevnom životu kao što su molitva i euharistija kao duhovni prinosi na kojima sudjeluje snagom svoga krštenja. Te duhovne žrtve sastoje se u preobrazbi čitave vjernikove egzistencije pod djelovanjem Duha Svetoga u jedinstvu s Kristovom žrtvom na križu, po kojoj nam je uspostavio jedinstvo s Bogom.¹⁷ Riječ je o žrtvovanju cijelog svoga bića Bogu, snagom Duha Svetoga, u zajedništvu sa žrtvom koju je Krist prinio Ocu izvršavajući njegovu volju.¹⁸ Prema tome, osobno sudjelovanje svakog pojedinog vjernika na Kristovu svećeništvu mora se aktualizirati po svakome, ali ne u nekom individualističkom smislu, nego u skladu sa svim ostalim članovima Crkve.¹⁹

Svećeništvo svih kršćana je, dakle, ono koje proizlazi iz njihove pripadnosti novoj zajednici spasenja koja nastaje iz vjere u Krista, zatim iz krštenja, koje pridružuje Kristu hraneći se tijelom Kristovim, a izvršavajući se djelima milosrđa i svetosti života, a osobito u podnošenju kušnji i životnih poteškoća koje nosi sa sobom ono »biti kršćanin«. Upravo to svećeništvo čini kršćane sposobnima prinositi Bogu duhovne žrtve po Isusu Kristu da bi naviještali veličinu Onoga koji ih je izbavio iz tame i prenio u svoje svijetlo i kako bi svjedočili za Krista duhom proroštva. To je moguće jer Krist, kao Veliki Svećenik, ostvaruje u svojoj osobi potpuno jedinstvo čovječtva i božanstva (*communicatio idiomatum*). Zbog toga je njegovo svećeništvo samo po sebi otvoreno sudjelovanju i tko pristupa Kristu, postaje njegovim svećenikom te je sastavni dio krštenika koji biva »uzet« u Kristovo svećeništvo, a posredništvo se ostvaruje

¹⁶ Usp. Agostino FAVALE, *Il ministero presbiterale. Aspetti dottrinali, pastorali, spirituali*, Roma 1989., 29.

¹⁷ Usp. Božidar MRAKOVČIĆ, Novozavjetno svećeništvo i njegov odnos prema euharistiji, u: *Riječki teološki časopis*, 18 (2010.) 1, 24.

¹⁸ O tome više vidi u: Settimio CIPRIANI, Sacerdozio 'comune' e 'ministeriale' nella 1a lettera di Pietro, u: *Lateranum*, 47 (1981.) 1, 31-43.

¹⁹ Usp. Agostino FAVALE, *Il ministero presbiterale*, 30-31.

pomazanjem Duha Svetoga u krštenju i potvrdi preko kojih je vjernik opravdan i označen te pritjelovljen Kristu.

2.2. Narav ministerijalnog svećeništva

Razumljivo je da će naglašavanje krsnog svećeništva dovesti u pitanje ministerijalno svećeništvo, koje je nastalo istodobno s nastankom Crkve kao njezin strukturalni konstitutivni element, kao apostolstvo koje je korijen ministerijalnog svećeništva. Katolička crkva je nakon reformacije dala veliku vrijednost institucionalnom aspektu, što je često dovodilo i do zasjenjenja uloge navještaja i osobne vjere. No, zbilja je važno napomenuti: Može li se zamisliti Crkvu bez tog institucionalnog elementa? Očito ne, osim ako ćemo okriviti samog Isusa što je ustanovio instituciju Dvanaestorice apostola (usp. Mk 3,13-15). Postavlja se stoga pitanje: Zašto je Isus ustanovio Dvanaesticu i time uveo razliku među učenicima? Zar nisu učenici bili dovoljni kao jedinstvena kategorija da bi se slijedilo Isusa?²⁰

Postoje poneki znakovi koji upućuju da se riječ *sacerdos* primjenjivala i na apostole i službenike Crkve.²¹ Dvanaestorica su imala posebno mjesto²² i postoje tekstovi koji govore o njihovom djelovanju koje je vlastito ministerijalnom svećeništvu, što ide protiv protestantske tvrdnje da bi Novi zavjet govorio samo o krsnom svećeništvu svih vjernika.²³ U Dj 2,42, naprimjer, govori se kako se zajednica u Jeruzalema sastajala na »lomljenje kruha«, odnosno na euharistiju. Euharistiju slavi cijela Crkva i kao krsno i kao ministerijalno svećeništvo. No, budući da je Isus dao izravan nalog apostolima da to čine »njemu na spomen«, možemo zaključiti da su upravo apostoli predsjedali euharistijom, a nakon njih njihovi nasljednici (ἐπίσκοποι i πρεσβύτεροι), premda Novi zavjet o tome šuti.²⁴ Međutim, sveti Pavao svoje apostolstvo implicitno definira riječju *λειτουργός*, u smislu sudjelovanja u Kristovoj svećeničkoj službi, dajući joj tako svećenički karakter (usp. Rim 15,15-16). Dakle, uvjereni su da su službenici, tj. apostoli, prenijeli svoju misiju na izabrane vjernike polaganjem ruku uz pratnju posvetne molitve zazivom Duha Svetoga kako bi predsjedali zajedni-

²⁰ Usp. Enrico CATTANEO, *Dal presbitero al sacerdote*, 361-365.

²¹ Usp. Joseph LECUYER, *Sacerdozio comune e sacerdozio ministeriale*, u: *Lateranum*, 47 (1981.) 1, 15.

²² Usp. Agostino FAVALE – G. GOZZELLINO, *Il ministero presbiterale. Fenomenologia e diagnosi di una crisi, dottrina, spiritaulita*, Leumann, 1972., 62-82.

²³ Usp. Philippe H. MENOUD, *L'Eglise et les ministères selon le Nouveau Testament*, Paris, 1949., 23.

²⁴ Usp. Božidar MRAKOVČIĆ, *Novozavjetno svećeništvo*, 6-7.

com s ovlastima naučavanja i vođenja te slavljenja euharistije. Posvećivanjem se usavršuju u svojoj nakalemljenosti na Isusa te dobivaju obvezu izgrađivanja zajednice i ovlast prinošenja žrtava i otpuštanja grijeha.²⁵

3. Svjedočanstvo crkvenih otaca i pisaca

Traditio Apostolica Pseudo-Hipolita izričito govori o biskupima koji u zajedništvu s prezbiterima slave euharistiju.²⁶ Teško bi bilo povjerovati da bi se praksa prve Crkve razlikovala puno od vremena apostola i apostolskih otaca, premda je npr. u korintskoj zajednici euharistiju slavila cijela zajednica, iako je taj nalog Isus dao samo apostolima.²⁷ No, svakako da se Isusov nalog može shvatiti i u širem smislu, to jest da bi bio upućen ne samo apostolima i njihovim nasljednicima nego i čitavoj zajednici vjernika koja se okuplja slaviti euharistiju. To uključuje ne samo obredno ponavljanje riječi i gesta s Posljednje večere nego i životnu dimenziju vjernika, to jest da žive euharistiju. Duhovne žrtve koje vjernici prinosе snagom svoga krsnog svećeništva tijesno su povezane s euharistijom jer se prinosе po Isusu Kristu, a to se posredništvo ostvaruje upravo u euharistiji.²⁸

3.1. Kristovo svećeništvo u patristici

Govoreći o Kristovu svećeništvu, koje je ukorijenjeno u njegovo čovječstvo, Atanazije ukazuje na njegovu svećeničku posredničku ulogu, govoreći kako je On postao Posrednik između Boga i ljudi da bi mogao obnašati službu posredovanja božanskih stvari za nas i naših za Boga.²⁹ Tako da Kristovo svećeništvo dolazi do izražaja u njegovu djelovanju sve do Posljednje večere, koja predstavlja vrhunac njegove svećeničke službe u kojoj Isus prinosi žrtvu kao bogoslužno svećeničko djelo za koje želi da bude nastavljeno kao središnji događaj u zajednici koja se okuplja oko njega.³⁰

Tako nam rano kršćanstvo pruža neka učenja o Kristovu svećeništvu, naglašavajući odnos između euharistije, zaređenih službenika i Kristova sve-

²⁵ Usp. Joseph RATZINGER, *Zajedništvo u Crkvi*, Split, 2005., 167.

²⁶ Usp. Hyppolitus ROMANUS, *Traditio Apostolica* 4 (citati i referencije: Hyppolite du Rome, *La Tradition Apostolique*, SCh 11bis, Paris, 1946.).

²⁷ Usp. Adalbert REBIĆ, *Pojam i služba svećenika*, 41.

²⁸ Usp. Božidar MRAKOVČIĆ, *Novozavjetno svećeništvo*, 31-32.

²⁹ Usp. Athanasius ALEXANDRINUS, *Contra Arianos* II,8-9. IV,6 (Jacques Paul MIGNE (ur.), *Patrologia Graeca* (dalje: PG), 26, Paris, 1857., 161-165. 476-477).

³⁰ Usp. Gerald O'COLLINS – Michael K. JONES, *Jesus Our Priest. A Christian Approach to the Priesthood of Christ*, New York, 2010., 16-28.

ćeništva na različitim osnovama. Tako, naprimjer, Klement Rimski govori o Kristu kao Velikom Svećeniku, braneci protjerane prezbitere koji su prinostili žrtve i obnašali službu (*λειτουργία*) u zajednici.³¹ Klement Aleksandrijski je shvaćao Abrahamov prinos kruha i vina Melkisedeku (usp. Post 14,18) »tipom« koji nagovijesta ono što je Krist učinio na Posljednjoj večeri.³² Ciprijan je sve to čvrsto stavio u kontekst Kristova svećeništva i svećeništva svih kršćana koji sudjeluju na Kristovu svećeništvu. Tako svećenik koji prinosti kruh i vino u euharistiji služi kao ovjekovječenje prinosa Krista Velikog Svećenika na Posljednjoj večeri: »Ako je sâm Krist Isus Gospodin i Bog naš Veliki Svećenik Boga Oca i ako se sâm ponudio kao žrtva Ocu i naložio da se to čini njemu na spomen, onda je bez sumnje da svećenik uistinu služi umjesto Krista po uzoru na ono što je Krist činio«, te zaključuje kako svećenik »prinosti istinsku i potpunu žrtvu Bogu Ocu u Crkvi kada nastavlja prinostiti upravo onako kako vidi samog Krista koji je tako prinostio.«³³ Upravo će to gledanje dovesti do toga da će se predvoditelja euharistije gledati kao onoga koji djeluje u ime Kristovo i prinosti istinsku i potpunu žrtvu u spomen kako je Krist činio.³⁴ Povezujući prinos kruha i vina Melkisedeku s Kristovom Posljednjom večerom, on kaže kako je Krist izrazio svoju žrtvenu nakanu i učinio prisutnom svoje žrtvovanje samog sebe, što je nastavljeno u Crkvi. Zato Ciprijan svjedoči da kada slavimo euharistiju prinostimo žrtvu i muku Gospodina našega Isusa Krista. Tako je Kristovo svećeništvo i ono u kojem svi sudjeluju.³⁵

Već je Origen naučavao da je Krist izvor i počelo svega svećeništva, nazivajući ga »Velikim Svećenikom svih svećenika«³⁶ jasno govoreći za Krista da je: »On veliki Veliki Svećenik ne samo zbog spasenja čovječanstva nego i za svako biće prinoseći samog sebe kao žrtvu jednom zauvijek i za sve.«³⁷ Govoreći o Kristovu svećeništvu, Ivan Zlatousti kaže kako »nema svećenika bez žrtvenog prinosa. Stoga je nužno da je Krist i žrtveni prinos ... zbog čega je i umro.«³⁸ On tako otvoreno naglašava nužnost Kristova samožrtvovanja, ističući poslušnost kao ključan element Kristova svećeništva, pozivajući se na

³¹ Usp. Klement RIMSKI, *Pismo Korinćanima* 44,4,6, Klement RIMSKI, *Pismo Korinćanima*, Split, 2010.

³² Usp. Klemens ALEXANDRINUS, *Stromata* IV,25 (PG 8,1369-1372).

³³ Tascius C. CIPRIANUS, *Ep. 63, 14* (Guielmus HARTEL (ur.), *Corpus Scriptorum Ecclesiarum Latinorum* (dalje: CSEL) 3/2, Vindobonae, 1868., 713).

³⁴ Usp. Gerald O'COLLINS – Michael K. JONES, *Jesus Our Priest*, 65-66.

³⁵ Usp. Tascius C. CIPRIANUS, *Ep. 63, 17* (CSEL 3/2,713).

³⁶ Origenes ALEXANDRINUS, *In Lev. Hom.*, VI,2 (citati i referencije: *Homélies sur le Lévitique*, II, Sch 287, Paris 1981).

³⁷ Origenes ALEXANDRINUS, *In Ioannem* I,40 (PG 14,93).

³⁸ Iohannes CHRYSOSTOMUS, *In ep. ad. Hebr. Hom. 4,2* (citati i referencije: PG 63,9-236).

iznimnu Kristovu ljubav kojom poziva na nasljedovanje: »Nasljedujemo ga; gledajmo ga tako da zavolimo i budemo voljeni jer iz ljubavi nastaju dobra djela ... Ništa nije dobro što nije učinjeno kroz ljubav.«³⁹

Zlatousti, dakle, inzistira na žrtveničkom stilu života kao obnašanja svećeničke službe: »Prinosimo takve žrtve koje se mogu prinijeti na tom oltaru, ne više ovce i volove, ne više krv i loj. Sve su te stvari sada uklonjene, a umjesto njih je donesena razumska služba. No, koja je to razumska služba? Prinosi kroz dušu koji su učinjeni po Duhu ... koji nemaju potrebe za tijelom, nemaju potrebe za oruđem niti za posebnim mjestom ... Svatko je sâm po sebi svećenik ... takvih prinosa kao što su umjerenost, uzdržljivost, milosrđe, podnošenje žrtve, dugotrajna patnja, poniznost uma.«⁴⁰ Oltari i žrtvovanje životinja, dakle, služili su kao žrtve u Starom zavjetu, a sada po Isusu Kristu dolazi novi Savez u kojem svi vjernici mogu aktivno sudjelovati na Kristovu svećeništvu kroz djela milosrđa, naglašavajući dakle neodvojivost Kristova svećeništva i euharistije, govoreći kako to »nije samo žrtva. Mi prinosimo uvijek istu žrtvu, ili bolje rečeno vršimo spomen na žrtvu.«⁴¹

U kontekstu kritike poganskog svećeništva i uloge koju su poganski svećenici imali u rimskoj religiji Augustin govori o Kristu kao pravom svećeniku koji se razlikuje od poganskih svećenika.⁴² U kontekstu donatističke kontroverzije, koja je nijekala krštenje podijeljeno od *traditores*, Augustinovo viđenje Kristova svećeništva proizlazilo je iz njegova stava da je svećenik pravi izvor, a ne samo posrednik svetosti jer Krist je jedini pravi službenik sakramenata koji se dijele u njegovo ime. Tako se po njemu u sakramentima krštenja i euharistije ostvaruje spasenjsko djelo Kristovo, a Krist je i svećenik i žrtva za svakog pojedinog čovjeka.⁴³ Zato se Augustin protivio donatističkoj praksi ponavljanja krštenja jer bi to značilo zanemarivanje primarne Kristove uloge u slavlju krštenja i drugih sakramenata: »Unatoč mnoštvu službenika, svetih ili grešnika, koji krštavaju, svetost krštenja se treba pripisati isključivo Kristu. I Petar također krsti, ali Krist je taj koji krsti; može krstiti i Pavao, ali Krist je taj koji krsti; može krstiti čak i Juda, ali Krist je taj koji krsti!«⁴⁴ Krist je, dakle, taj koji dijeli

³⁹ *Isto*, 19,3.

⁴⁰ *Isto*, 11,5.

⁴¹ *Isto*, 17,6.

⁴² Usp. Robert DODARO, *Christus Sacerdos*. Augustine's Polemic Against Roman Pagan Priesthood in *De Civitate Dei*. Festschrift B. Studer, u: *Augustinianum*, 33 (1993.) 1-2, 102-113.

⁴³ Usp. Gerald BONNER, *Christus Sacerdos*: The Roots of Augustine's Anti-Donatist Polemic, u: Adolar ZUMKELLER (ur.), *Signum Pietatis*. Festschrift for C. P. Mayer, Wurzburg, 1989., 331-338.

⁴⁴ Aurelije AUGUSTIN, *Tumačenje Ivanova evanđelja*, VI,7, Split, 2020.

sakramente po svom službeniku – koji se također naziva riječju *sacerdos* – a nevidljivi Krist je zapravo stvarni služitelj krštenja⁴⁵ zbog čega se smatra valjanim krštenje koje su podijelili čak i *traditores* jer učinkovitost sakramenata – a osobito krštenja – ne ovisi o osobnoj svetosti vidljiva djelitelja, nego od Krista koji je prvi i stvarni djelitelj krštenja.⁴⁶ Nadalje, poput Zlatoustoga, i Augustin shvaća Kristovo svećeništvo i Kristovu žrtvu kao korelativne pojmove: »On je svećenik na način da je i žrtva. Prinio je Bogu žrtvu koja nije bila ništa drugo nego on sâm. Nije mogao pronaći potpuno čistu žrtvu, obučenu razumom, osim samoga sebe.«⁴⁷ »Ta žrtva, u kojoj je i svećenik i žrtva, otkupila nas je prolijevanjem Stvoriteljeve krvi.«⁴⁸

3.2. Svećeništvo svih kršćana u patristici

Svakako je zanimljivo pratiti tu tematiku krsnog svećeništva kroz patristiku preko poveznice koja postoji između života i bogoštovlja vjernika po kojem se mogu nazivati svećenicima: »Mi smo istinski klanjatelji i pravi svećenici jer, moleći u Duhu, u Duhu prinosimo našu molitvu Bogu kao žrtvu ugodnu i prihvatljivu«, kaže Tertulijan.⁴⁹

Važno je naglasiti kako su oni shvatili da treba staviti krštenje u odnos s krsnim svećeništvom kao idejom već prisutnom u Novom zavjetu. Upravo simbol nutarnjeg krsnog pomazanja naglašava odnos krštenja i krsnog svećeništva uz naglašavanje odnosa između krštenja i euharistije, ukazujući na pravo krštenika na sudjelovanje u euharistiji i na pričesti, što su oci i drugi pisci smatrali izričajem svećeništva krštenika.⁵⁰ Tako postoje otački tekstovi koji naglašavaju puno sudjelovanje vjernika u euharistiji bilo kao oni koji prinosu, bilo kao oni koji su prinos: »Bog, dakle, unaprijed potvrđuje da su mu ugodne sve žrtve po njegovu imenu, a koje nam je Isus Krist povjerio da ih prikazujemo, to jest euharistiju kruha i vina, žrtve što ih kršćani na svakom mjestu zemlje prinosu.«⁵¹ Augustin nas također podsjeća da je euharistija žrtva cijele Crkve.⁵² Tu svijest imamo još iz euharistijskih molitava koje svoje izvore

⁴⁵ Usp. *Isto*, V,18.

⁴⁶ Usp. Gerald O'COLLINS – Michael K. JONES, *Jesus Our Priest*, 96.

⁴⁷ Aurelius AUGUSTINUS, *Ennaratio in Ps 26,2* (Jacques Paul MIGNE (ur.), *Patrologia Latina* (dalje: PL) 36, Paris, 1845., 200).

⁴⁸ Aurelius AUGUSTINUS, *Sermo* 342,1 (PL 38,1501).

⁴⁹ Quintus S. F. TERTULLIANUS, *De Oratione* 28,1-2 (Augustus REIFFERSCHIED – Georgius WISOWA (ur.), CSEL 20, Pragae-Vindobonae-Lipsiae, 1890., 198).

⁵⁰ Usp. Joseph LECUYER, *Sacerdozio comune e sacerdozio ministeriale*, 20.

⁵¹ JUSTIN, *Razgovor s Trifunom*, 117, Split, 2011.

⁵² Usp. Aurelije AUGUSTIN, *O Božjoj državi*, X,20, Zagreb 1995.

vuku iz *Traditio Apostolica*, gdje se stalno naglašava sudjelovanje svećeničkog naroda koji također prinosi žrtvu. Isto potvrđuje i Ivan Zlatousti: »Jednako vidimo kako euharistijska molitva je zajednička; svećenik ne zahvaljuje sam za sebe, nego i cijeli narod prinosi euharistiju zajedno s njim. Svećenik ne započinje svoje zahvaljivanje, osim ako nije prije dobio pristanak vjernika, što je izraženo riječima: 'Dostojno je i pravedno'. Svi mi činimo jedno tijelo i među nama ne postoji nikakvo drugo razlikovanje od onoga koje bi postojalo između različitih udova jednog te istog tijela.«⁵³

Prema tome, u crkvenoj tradiciji krsno svećeništvo svih vjernika sastavni je dio kršćanskog života jer jednom kad je osoba krštena postaje »bitno« sjeđinjena s Kristom, svećenikom, prorokom i kraljem, i na taj je način osobno sudjelovanje svakog vjernika kršćanina na žrtvi koju je Krist prinio prinoseći samog sebe Ocu. Što je kršćanin više duhovno sjeđinjen s Isusom, bit će i savršeniji njegov prinos jer savršenstvo tog prinosa je u službi osobne svetosti onoga tko prinosi žrtvu, kao što kaže i Leon Veliki: »Zar svećenička služba nije posvetiti Gospodinu čistu savjest i prinostiti je na oltaru vlastitog srca neokaljane žrtve našeg bogoslužja? Po Božjoj milosti te su službe zajedničke svima!«⁵⁴ Augustin se na to nadovezuje: »Na isti način kad nazivamo 'pomazani', to jest 'kršćani', one koji su po krštenju primili mistično pomazanje, moramo zvati svećenicima sve one koji su udovi jedinog svećenika Krista«⁵⁵ jer, kaže Leon Veliki, »znak križa čini kraljevima sve one koji su ponovno rođeni u Kristu, a pomazanje Duhom posvećuje ih za svećenike«⁵⁶. Dakle, »po kraljevskom svećeništvu ... svi oni koji pripadaju tijelu pravog i vrhovnog Velikog Svećenika posvećeni su jer su pomazani«⁵⁷ i prema tome su »svećenici jer su svi članovi jedinog svećenika«⁵⁸.

Svjedočanstva crkvenih otaca i pisaca generalno naglašavaju svećeničko dostojanstvo kršćana koje se ostvaruje u njihovu životu ljubavi jednih prema drugima. Tako, naprimjer, i Ambrozije kaže: »Sva djeca Crkve su svećenici. Naime, pomazani smo uljem radosti svetog svećeništva kako bismo prinosili same sebe kao duhovne žrtve«⁵⁹ jer, nastavlja, »svi smo mi, ako se uzmu i naše zasluge, svećenici pravednosti, posvećeni jedinstvom radosne vedrine za

⁵³ Iohannes CHRYSOSTOMUS, *In Ep. 2 ad Corinth.*, 18,3 (PG 61,527-528).

⁵⁴ Leo MAGNUS, *Sermo IV*,2 (PL 54,149).

⁵⁵ Aurelije AUGUSTIN, *O Božjoj državi*, XX,10.

⁵⁶ Leo MAGNUS; *Sermo III*,1 (PL 54,145).

⁵⁷ Aurelius AUGUSTINUS, *Quaest. Evang.* II, 40,3 (PL 35,1355).

⁵⁸ Aurelije AUGUSTIN, *O Božjoj državi*, XVII,17,5.

⁵⁹ Ambrosius MEDIOLANENSIS, *Expositio Evangelii secundum Lucam* 5,33 (PL 15,1645).

kraljevanje i za svećeništvo«. ⁶⁰ Zato će i Ivan Zlatousti kazati: »Mi smo svećenici kada prinosimo svoje tijelo kao žrtvu« ⁶¹ jer »zahvaljujući krštenju postao si kraljem, svećenikom, prorokom ... svećenikom posebno kada si se prinio Bogu, kada si se tijelom zavjetovao i samog sebe prinio kao žrtvu«. ⁶²

Govoreći o Kristu koji prinosi sebe kao žrtvu jednom zauvijek i odnosi grijeha, i Origen shvaća da svi kršćani, a ne samo zaređeni službenici, sudjeluju na Kristovu svećeništvu. Naime, svako rigidno razlikovanje između krsnog i ministerijalnog svećeništva, prema Origenu, vodi prema devaluaciji obaju oblika. ⁶³ Međutim, Origen više govori o krsnom svećeništvu negoli o ministerijalnom. On donosi mnoge metafore glede nauka o sudjelovanju svih kršćana na Kristovu svećeništvu, govoreći kako su svi kršćani pomazani i kao takvi mogu prinositi svoje žrtve u hramu svoje duše na duhovnom oltaru: »Svi oni, tko god da su, koji su očišćeni pomazanjem krštenja, postali su svećenici.« ⁶⁴ Vjernici su, dakle, dostojni sudjelovati na Kristovu velikosvećeništvu, služeći sami kao svećenici, nakon što su pripremili svoju odjeću, oprali se u riječi Božjoj i pomazali milošću krštenja. ⁶⁵

Nadalje, referirajući se na zabranu Aronu da uđe u svetište nad svetištem da ne bi umro, nego da se mora odgovarajuće pripremiti kako bi sebe učinio dostojnim stati pred Boga (usp. Lev 16,2-29), Origen kaže: »Ovaj se govor tiče svih nas. Odnosi se na svakoga od nas ... Naime, određuje da znamo pristupiti oltaru Božjem. Ili ne znaš da je i tebi, to jest cijeloj Crkvi Božjoj i svom vjernom narodu, podijeljeno svećeništvo? ... Ti, dakle, posjeduješ svećeništvo jer si rod svećenički i zato moraš prinositi Bogu žrtvu hvale, žrtvu molitve, žrtvu milosrđa, žrtvu čistoće, žrtvu pravednosti, žrtvu svetosti. Ali da bi mogao dostojno prinijeti sve te stvari, potrebna ti je čista odjeća, odvojena od odjeće koju nose drugi ljudi; potreban ti je božanski oganj – ne onaj koji je tuđ Bogu, nego onaj koji je Bog dao ljudima.« ⁶⁶ Origen, dakle, aludira na nutarnje uvjete koji čine vjernika više-manje dostojnim izvršavanja svećeništva: »Poslušaj! Moraš uvijek biti vatra na oltaru. I ti, ako želiš biti svećenik Božji ... ako želiš izvršavati svećeništvo svoje duše, nikad ne smiješ dopustiti da nestane vatre s tvog oltara.« ⁶⁷

⁶⁰ Isto, 8,52 (PL 15,1730).

⁶¹ Iohannes CHRYSOSTOMUS, *In Ep. 2 ad Corinth.*, 3,5 (PG 61,411).

⁶² Isto, 3,7 (PG 61,417-418).

⁶³ Usp. John A. MCGUCKIN, Origen's Doctrine of Priesthood, u: *Clergy Review*, 70 (1985.) 9, 324.

⁶⁴ Origenes ALEXANDRINUS, *In Lev. Hom.* IX,9.

⁶⁵ Usp. Origenes ALEXANDRINUS, *In Lev. Hom.* VI,5.

⁶⁶ Origenes ALEXANDRINUS, *In Lev. Hom.* IX,1.

⁶⁷ Isto, IV,6.

Jedna od glavnih biblijskih slika izvršavanja Kristove svećeničke službe jest posredništvo kojim se ostvaruje veza s božanstvom. Krštenički kontekst posebno naglašava taj aspekt jer je krštenje viđeno kao »posvećenje Bogu«⁶⁸ koje sa sobom donosi pomazanje Duhom, omogućujući pristup Bogu. Zato svećeništvo vjernika označava bliskost s Bogom jer, ujedinjeni s Kristom po vjeri i krštenju, svi kršćani imaju izravan pristup k Ocu i ne trebaju više nikakvo posredništvo osim Kristova: »Premda je cijela Crkva Božja uređena u različitim stupnjevima tako da je cijelo sveto tijelo načinjeno od različitih udova ... podjela službi nije takva da bi spriječila da se svaki dio, ma koliko skroman bio, povezao s Glavom. Zbog jedinstva vjere i krštenja među nama, predragi, postoji zajedništvo bez odvajanja i zajedničko dostojanstvo ... Naime, svi oni koji su preporođeni u Kristu stječu kraljevsko dostojanstvo znakom križa i pomazanjem Duhom Svetim posvećuju se za svećenike. Osim one posebne službe, koja je svojstvena našoj službi, svi kršćani trebaju prepoznati da su, darom Duha, postali sudionicima kraljevske loze i svećeničke službe.«⁶⁹

Međutim, već je Tertulijan početkom III. stoljeća govorio o tom pitanju. Prema njemu dostojno je i pravedno da postoje zaređeni službenici u Crkvi, ali u slučaju nužde svaki bi kršćanin mogao krstiti, odrješiti grijehe i čak slaviti euharistiju: »Nismo li svi svećenici, uključujući i laike? ... Razlika između reda i naroda potvrđena je odlukom Crkve i službe predsjedanja (...) Dakle, gdje nema sjedišta crkvenog reda, ti prinosiš žrtvu, ti krstiš, ti si sâm za sebe svećenik (...) Stoga, u slučaju potrebe ti u sebi posjeduješ pravo biti svećenik (...) Bog želi da svi budemo u stanju kako bismo uvijek mogli dijeliti sakramente.«⁷⁰ Očito je Tertulijan bio pod jakim utjecajem montanizma, koji se javlja u III. stoljeću. Međutim, prezbiteri nisu sami po sebi posrednici, nego su u službi Krista jedinog posrednika.⁷¹ Budući da je Kristovo posredovanje nužno, nužni su i prezbiteri kao oruđe u rukama Krista posrednika u službi dijeljenja sakramenata, što je Krist povjerio apostolima koji su to prenijeli na svoje nasljednike koji djeluju *in persona Christi*.

Sudjelovanje vjernika laika na Kristovoj trostrukoj službi jest sudjelovanje koje je dano pojedinim kršćanicima u mjeri u kojoj formiraju jedincato Tijelo Kristovo. Upravo zato što proizlazi iz Crkve, sudjelovanje vjernika laika na Kristovu svećeništvu zahtijeva da se krsno svećeništvo živi i provodi u za-

⁶⁸ JUSTIN, *1 Apologija*, 61, JUSTIN, *Apologije*, Split, 2012.

⁶⁹ Leo MAGNUS, *Sermo IV,1-2* (PL 54,148-149).

⁷⁰ Quintus S. F. TERTULLIANUS, *De exhortatione castitatis* VII, 3,6, u: Claudio MORESCHINI (ur.), *Tertullien Exhortation à la chasteté*, SCh 319, Paris, 1985., 92-94.

⁷¹ Usp. Albert VANHOYE, *Che cos'è un prete?*, u: *La Civiltà cattolica*, 161 (2010.) 1, 436.

jednici i za rast same zajednice. To naglašava i Augustin u kontekstu odlomka iz Otk 20,6, koji govori o svećenicima Božjim kad kaže: »Ne kaže se samo o biskupima i prezbiterima, koji se u Crkvi posebnije nazivaju svećenicima, nego, kao što se svi nazivamo kršćanima zbog otajstvenog pomazanja, tako su i svi svećenici jer su udovi jednog Svećenika.«⁷²

3.3. Ministerijalno svećeništvo u patristici

Postoje pojedini tragovi rašireni u crkvenoj tradiciji koji primjenjuju riječi *sacerdos* i *ιερεύς* na crkvene službenike, pozivajući se na neke novozavjetne tekstove koji upućuju da je već od samih početaka Crkva Tijelo Kristovo kao jedan organizam koji ne može opstati bez svog temelja koji je u Kristu kao izvoru svećeništva, ali ni bez onih koje je on postavio kako bi je izgrađivali obavljajući pastirsku službu kao Kristovi predstavnici.⁷³

Krist je ustanovio pojedine službe da vode i uvećavaju narod Božji i poslao je naviještati evanđelje, dajući im posebno poslanje opraštanja grijeha te uprisutnjenja i slavljenja njegove žrtve (usp. Lk 22,19). Povjerio im je, dakle, pravo pastoralno poslanje. To će poslanje doći najviše do izražaja nakon Kristova uskrsnuća kada će dostići svoju puninu izljevom Duha Svetoga preko kojeg će se dalje prenositi kroz ustanovu đakona i dr., koji će poći naviještati evanđelje te utemeljivati zajednice povjeravajući ih nadglednicima (*ἐπίσκοποι*) i starješinama (*πρεσβύτεροι*). Prema tome, apostolska služba ima svećeničku konotaciju, premda u Novom zavjetu ni na jednom mjestu nema riječi *ιερεύς* koja bi se odnosila na apostole i njihove prve suradnike. Međutim, očito je da se već apostolskom službom aktualiziraju spasenjski učinci Isusove žrtve koju je Isus prinio Ocu i stoga se u patrističkoj literaturi mogu pronaći tragovi koji upućuju na pitanje svećeništva kao takvog koje se odnosi na službenike posebno u odnosu na slavlje euharistije. Svećenik je »slika« i »simbol«, dakle vidljivi znak nevidljivog Kristova djelovanja, koji ostaje jedini izvor svakog svećeničkog djelovanja i posvećenja, ali preko tog znaka Krist uistinu djeluje.⁷⁴

Dakle, u počecima Crkve svi su kršćani aktivno sudjelovali u životu Crkve, obnašajući različite službe, i to nije sporno. No, uz sve to postojale su i određene službe, dobro definirane, koje su obnašale osobe koje su bile »za-ređene« upravo polaganjem ruku, kako nam sugeriraju mnogi novozavjetni

⁷² Aurelije AUGUSTIN, *O Božjoj državi* XX,10.

⁷³ Usp. Božidar MRAKOVČIĆ, *Novozavjetno svećeništvo*, 25-26.

⁷⁴ Usp. Joseph LECUYER, *Sacerdozio commune e sacerdozio ministeriale*, 17.

odlomci, tako da služba ministerijalnih svećenika ima svoj temelj u poslanju Isusa Krista jer biti s Isusom i propovijedati Riječ Božju njegovom snagom osnovni su elementi svećeničke službe.⁷⁵ Riječ *πρεσβύτερος* označavala je u prvoj Crkvi ulogu vođe koji odgovara za zajednicu, a ne jednostavno i jedino svećeničku službu koja uključuje slavlje bogoslužja i ostalih obreda. No, nije postojala jasna razlika između riječi *πρεσβύτεροι* i *ἐπίσκοποι*, ali u postapostolskom vremenu polako se nazire proces organiziranja i stabiliziranja crkvenih službi, što je bilo nužno zbog više razloga: pastoralnih, disciplinarnih i doktrinarnih itd. Ideja takve Crkve već dolazi kod Klementa Rimskoga, koji naglašava kako postoji liturgijska služba koju je Bog ustanovio i kao takvu valja je poštivati ukazujući na jednu vrstu nasljedstva: Krist je od Boga, apostoli su od Krista, a biskupi, prezbiteri i đakoni od apostola imenovani kao ljudi prokušani kako bi naslijedili tu službu.⁷⁶

Tu tripartitnu podjelu ministerija spominje i Ignacije Antiohijski, predstavljajući ministerijalnu strukturu koja ima biskupa na čelu, kao predsjedatelja mjesne Crkve kojem pomažu prezbiteri i đakoni⁷⁷ i kojeg poštuju,⁷⁸ naglašavajući da je valjana ona euharistija kojoj predsjeda biskup ili onaj kojem on dopusti.⁷⁹ U tim tekstovima može se shvatiti stalna i plodna dijalektika između dvaju aspekata kršćanskog iskustva – hijerarhijske strukture crkvene zajednice i temeljnog jedinstva koje ih povezuje kao vjernike u Kristu – i prema tome između njih ne može postojati mogućnost suprotstavljanja uloga.⁸⁰

U razdoblju između kraja II. stoljeća i prve polovice III. stoljeća Crkva je uživala relativni mir, što joj je omogućilo da učvrsti svoju nutarnju strukturu. Tako krajem II. stoljeća i pod utjecajem Starog zavjeta naslov *sacerdos* (grč. *ἱερέυς*) počeo se pripisivati biskupima i prezbiterima.⁸¹ U tom povijesnom kontekstu ministerijalno svećeništvo postaje sve više »hijerarhijsko«, a definira se i sociološka razlika između klerika i laika, odnosno dolazi do razlikovanja mi-

⁷⁵ Usp. Joseph RATZINGER, Prilog o smislu svećeničke službe, u: *Svesci*, 14 (1969.) 1, 19.

⁷⁶ Usp. Klement RIMSKI, *Pismo Korinćanima*, 42,1.

⁷⁷ Usp. Ignacije ANTIOHIJSKI, *Filadelfijanima*, prolog; Polikarpu VI,1 Ignacije ANTIOHIJSKI, *Pisma*, Split, 2010.

⁷⁸ Usp. Ignacije ANTIOHIJSKI, *Magnežanima* III,1.

⁷⁹ Usp. Ignacije ANTIOHIJSKI, *Smirnjanima* VIII,1-2. Iz toga vidimo da se iskristalizirala podjela ministerija na biskupe, prezbitere i đakone (X,3-4).

⁸⁰ Usp. Enrico DAL COVOLO, *Sacerdozio ministeriale e sacerdozio comune. La rilettura patristica di 1 Petri 2,9 nell'attuale dibattito sulle origini della distinzione gerarchica*, u: Sergio FELICI (ur.), *La formazione al sacerdozio ministeriale nella catechesi e nella testimonianza di vita dei Padri*. Convegno di studio e aggiornamento, Facoltà di lettere cristiane e classiche, Roma, 1992., 255-266.

⁸¹ Usp. André LEMAIRE, *I ministeri nella Chiesa*, Bologna, 1977., 109.

nisterijalnog i krsnog svećeništva. Ciprijan je, naprimjer, bio prvi latinski pisac koji se koristio riječju *sacerdos* isključivo u značenju predvoditelja euharistijskog slavlja.⁸² Tako je polako došlo do organiziranog strukturiranja, što posebno imamo dokumentirano kod Pseudo-Hipolita, kod kojeg se klerici pojavljuju definitivno konfigurirani u trijadi biskupi – prezbiteri – đakoni, koji primaju te službe polaganjem ruku i zazivom Duha Svetoga pri čemu se izliva milost namijenjena na poseban način izvršavanju odgovarajuće službe.⁸³ I Grgur iz Nise kaže: »Snaga riječi čini svećenika važnim i dostojnim časti, odvajajući ga novim blagoslovom od zajedničkog stanja mnogima. Budući da je prvo bio dijelom jednog naroda, odjednom postaje učiteljem, vođom, poučavateljem, službenikom skrivenih otajstava, što se događa bez da se sâm promijenio po tijelu i izgledu.«⁸⁴ Na njega se nadovezuje Ivan Zlatousti i kaže: »Svećeništvo, premda se izvršava na zemlji, ima ulogu nebeskih stvarnosti i s pravim razlogom. Naime, nije bio neki čovjek, niti anđeo, ni arkandeo, niti neka druga stvorena moć, nego sâm Paraklet koji je odredio ovu službu i omogućio ljudima koji su još uvijek odjeveni u tijelo da obavljaju anđeosku službu (...) Ako netko razmisli što bi značilo za jednog čovjeka, odjevenog tijelom i krvlju, moći se približiti blaženoj i netaknutoj naravi anđela, moći će shvatiti kakvu je čast i milost Duh Sveti podario svećenicima.«⁸⁵

Milost koju daruje Duh Sveti omogućuje zaređenom službeniku nov način postojanja u Kristu, suobličujući ga njemu kao svog predstavnika te nov način djelovanja koji mu omogućuje da se ostvari u vremenu kao *in persona Christi*. Zato će Ambrozije reći: »Tamo si vidio levitu; vidio si svećenika; vidio si biskupa. Nemoj razmatrati njihov fizički izgled, nego milost njihovih službi.«⁸⁶ Riječ je o milosti koja se ne odnosi izravno na osobnu svetost zaređenog službenika, nego mu je dana snagom vršenja crkvene službe u korist drugima (*in persona Ecclesiae*) jer jasno je da se sakramentalni čin pripisuje samom Kristu: »Nije očistio Damaza, nije očistio ni Petra, nije očistio niti Ambrozija jer sakramenti nisu naša služba, nego tvoja jer, o Gospode, dijeljenje božanskih stvari nije ljudsko djelo, nego je tvoj i Očev dar.«⁸⁷ Augustin se na to nadovezuje i kaže da je Krist »onaj koji krsti u Duhu Svetom; i nije prestao krstiti ...

⁸² Usp. John D. LAURENCE, *Priests as Type of Christ: The Leader of the Eucharist in Salvation History According to Cyprian of Carthage*, New York, 1984., 220.

⁸³ Usp. Hyppolitus ROMANUS, *Traditio Apostolica* 2-3.7.8.

⁸⁴ Gregorius NYSSENUS, *In baptismum Christi* (PG 46,581).

⁸⁵ Iohannes CHRYSOSTOMUS, *De sacerdotio* III,4,5 (PG 47/48,642-643).

⁸⁶ Ambrosius MEDIOLANENSIS, *De Mysteriis* II,6 (PL 16,407).

⁸⁷ Ambrosius MEDIOLANENSIS, *De Spiritu Sancto*, Prologus 28 (PL 16,708).

nego on to čini i sada, ne služeći se tijelom nevidljivim (...) evo stoga Krista koji posvećuje, evo Krista koji pere i čisti čak i umivanjem vodom u riječik.⁸⁸

Kod Origena su riječi *ἐπίσκοπος*, *πρεσβύτερος* i *διάκονος* već postale standardni nazivi za zaređene službenike, primjenjujući na biskupe i prezbitere Starog zavjeta riječ *kohen* (*svećenik*). On se u svojim homilijama, osim što govori o onom žrtveničkom karakteru svećeništva,⁸⁹ posebno referira na vidljivu hijerarhiju: »Svećenici se moraju zrcaliti u zapovijedima Božjeg Zakona i iz toga gledanja izvući stupanj svojih zasluga ... ako im se čini da imaju uzvišenost svoga poziva u znanju, u djelima, u nauku, tada mogu osjetiti da su postigli vrhovno svećeništvo ne samo po imenu, nego i zbog svojih učinjenih zasluga. U suprotnom će se smatrati nižeg dostojanstva, čak i ako su postigli prvi stupanj po imenu.«⁹⁰ Iz ovog se može vidjeti da je Origen visoko cijenio ministerijalno svećeništvo, prikazujući ga vrlo zahtjevnim za službenike. Zato on upozorava da se ne žuri za dostojanstvima i crkvenim službama koje jesu od Boga⁹¹ te se s tugom pita: »Vjeruješ li da oni koji nose svećeničku čast, koji se hvale da pripadaju svećeničkom redu, hode po svojim pravilima i čine sve što je primjereno njihovu redu? (...) A otkud onda da često čujemo kako se ljudi žale i kažu: 'Vidi ovog biskupa, ovog prezbitera, ovog đakona?' Ne kaže li se to možda zato što se vidi kako svećenik ili službenik Božji ne ispunjavaju dužnosti svoga reda?«⁹²

Origen, dakle, ne propušta otvoreno predbaciti i upozoriti na očite nedostatke svećenika svoga vremena, kao što je između ostalog žed za novcem i vremenitim dobrima, svakakvim profanim brigama, gledajući kako će provešti život »razmišljajući o svjetskim stvarima, vremenitoj zaradi i dobroj hrani«,⁹³ te dodaje: »Među nama crkvenim ljudima naći će se onaj koji sve čini kako bi zadovoljio svoju utrobu, kako bi bio čašćen i kako bi primio u svoju korist darove namijenjene Crkvi. Eto oni koji ne govore ni o čemu osim o utrobi i koji odatle izvode sve svoje riječi.«⁹⁴ Prigovara i aroganciju te oholost jer bi trebali biti postavljeni vjernicima kao primjer poniznosti, a »s oltara Gospodnjeg šire odvratn vonj oholosti i bahatosti«⁹⁵ te zaključuje: »Koliko je zaređenih sveće-

⁸⁸ Aurelius AUGUSTINUS, *Contra litteras Petiliani* III,49,59 (PL 43,379).

⁸⁹ Usp. Origenes ALEXANDRINUS, *In Genesim Hom.* VIII, 6-9 (PG 12,206-209).

⁹⁰ Origenes ALEXANDRINUS, *In Lev. Hom.* VI,6.

⁹¹ Usp. Origenes ALEXANDRINUS, *In Isaiam Hom.* VI,1 (Wilhelm A. BAEHRENS, *Griechischen Christlichen Schriftsteller* (dalje: GCS) 33, Leipzig, 1925., 269).

⁹² Origenes ALEXANDRINUS, *In Num. Hom.* II,1 (GCS 30, 10).

⁹³ Origenes ALEXANDRINUS, *In Ezech. Hom.* III,7 (SCh 352, 140).

⁹⁴ Origenes ALEXANDRINUS, *In Isaiam Hom.* VII,3 (GCS 33,283).

⁹⁵ Origenes ALEXANDRINUS, *In Lib. Iudicum Hom.* III,2 (GCS 30,481).

nika zaboravilo poniznost! Kao da su zaređeni samo da prestanu biti ponizni (...) Oni su te postavili za poglavara: ne uznosi se, nego budi među svojima kao jedan od njih. Moraš biti ponizan, moraš se sniziti; moraš bježati od oholosti koja je vrhunac svih zala!«⁹⁶

Ako bismo skupili sve misli koje Origen iznosi o ministerijalnom svećeništvu (pa i krsnom), ne bismo mogli pobjeći dojmu kako on ukazuje na potrebu svetosti onih koji su pozvani na Kristovo svećeništvo: »Ti svećenici Crkve trebali bi biti toliko savršeni i poučeni u svećeničkim dužnostima kako bi konzumirali 'grijehe ljudi na svetom mjestu u dvorištu Šatora svjedočanstva' (usp. Lev 6,16) ne griješeći«⁹⁷ jer će samo čista srca i dobrim djelima moći »sudjelovati u božanskoj žrtvi po vječnom Velikom Svećeniku, Gospodinu našem Isusu Kristu«.⁹⁸

Dva oblika izvršavanja Kristova jedincatog svećeništva nisu jednostavne relacije, nego su konstitutivne stvarnosti koje daju temelj za relacije. Krsno svećeništvo je sudjelovanje u dinamizmu Kristove žrtve koja je egzistencijalna, ali opet uvjetovana posredništvom. Zato i Augustin kaže: »Mi – koje je na ovaj vrlo odgovoran i opasan položaj postavio sâm Gospodin po svojoj milosti, a ne po našim zaslugama – dvije stvari moramo razlikovati: prvo, mi smo kršćani; a drugo, mi smo poglavari. Kršćani smo zbog nas, a poglavari zbog vas.«⁹⁹

4. Drugi vatikanski koncil i ponovno oživljavanje krsnog svećeništva

U prvotnim je kršćanskim zajednicama postojala svijest o svećeničkom dostojanstvu koje je bilo zajedničko svim krštenicima. No, kroz povijest Crkve izgubio se osjećaj za to krsno svećeništvo te je euharistija, tako reći, »prešla u ruke« isključivo zaređenih službenika. Vjernik je izgubio svoje svećeničko dostojanstvo krsnog svećeništva te postao tek promatrač. Kao da se liturgija udaljila od »svećeničkog naroda«. Zato je Drugi vatikanski koncil sebi zadao zadatak obnove liturgije i pronalaska načina shvaćanja uloge klerika i laika u liturgiji Crkve, želeći revalorizirati krsno svećeništvo svih vjernika.¹⁰⁰

⁹⁶ Origenes ALEXANDRINUS, *In Ezech. Hom.* IX,2 (SCh 352,304-306).

⁹⁷ Origenes ALEXANDRINUS, *In Lev. Hom.*, V,3.

⁹⁸ Origenes ALEXANDRINUS, *In Lev. Hom.*, V,12.

⁹⁹ Aurelius AUGUSTINUS, *Sermo* 46,2 (PL 38,271).

¹⁰⁰ Usp. Nicola BUX, *Benedict XVI's Reform – The Liturgy between Innovation and Tradition*, San Francisco, 2012., 28.

4.1. Odnos krsnog i ministerijalnog svećeništva

Drugi vatikanski koncil predstavio se kao *aggiornamento* Crkve, priznajući jednakost klerika i laika kao jednog naroda Božjega, ali i naglašavajući različitosti koje proizlaze iz različitih službi.¹⁰¹ Budući da otajstvo krštenja čini krštenika dionikom Kristova svećeništva, krsno se svećeništvo svih vjernika živi u dimenziji zajedništva novoga Božjeg naroda, to jest Crkve koja je novi svećenički narod. Novo bogoslužje koje je Krist uspostavio u životima vjernika ne počiva na razlikovanju krsnog i ministerijalnog svećeništva, nego na njihovoj zajedničkoj utemeljenosti u Kristu i na udjelu u njegovu svećeništvu.¹⁰²

Svakako da pridjevi *krsno* i *ministerijalno* uz imenicu *svećeništvo* mogu izazvati zabunu ako bi se reklo da samo riječ *svećeništvo* označava istu stvarnost. No, postoji razlika u poslanju. Dvanaestorica su na temelju poslanja postavljene za pastire. Dobili su vlast da naviještaju evanđelje, slave euharistiju, opraštaju grijeha i vode zajednicu. Zahvaljujući toj svetoj vlasti (*potestas sacra*) ministerijalno svećeništvo treba služiti svećeničkom narodu po uzoru na Sina Čovječjega, koji je također došao da služi, a ne da bude služben. Zato je ministerijalno svećeništvo »u službi općeg svećeništva i u vezi je sa razvijanjem krsne milosti svih kršćana. Ono je jedno od sredstava kojim Krist nastavlja izgrađivati i voditi svoju Crkvu.«¹⁰³

Tu se nadovezuje i uloga krsnog svećeništva unutar zajednice koje ima potrebu za ministerijalnim svećeništvom jer krsno svećeništvo ne može postojati niti postići svoje ispunjenje samo od sebe.¹⁰⁴ Osobito je to očigledno u slavlju euharistije koju zaređeni svećenik prinosi Bogu u ime cijele kršćanske zajednice. Vjernici snagom svoga krsnog svećeništva, pridonose euharistijskom prinosu i na taj način izvršavaju svoje krsno svećeništvo primanjem sakramenata, molitvom i zahvalom, svjedočenjem svoga kršćanskog života, samoodricanjem i djelatnom ljubavlju (usp. LG 10) jer prinos vjernika ne bi se mogao spojiti s Kristovim prinosom bez ministerijalnog svećeništva, koje među vjernicima prinosi žrtvu samoga Krista. Stoga je jasno kako između krsnog i ministerijalnog svećeništva postoji duboka kvalitativna i funkcionalna razlika

¹⁰¹ Usp. Niko IKIĆ, *Teologija sakramenata. Gorući grm sakramentalne milosti*, Sarajevo – Zagreb, 2012., 414.

¹⁰² Usp. Ante CRNČEVIĆ, Prezbiteri i vjernici laici – dionici istog svećeništva, u: *Živo Vrelo*, 26 (2009.) 4, 5.

¹⁰³ HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Katekizam Katoličke Crkve*, Zagreb, 1994., br. 1547.

¹⁰⁴ Usp. Philip GOYRET, *Chiamati, consacrati, inviati. Il sacramento dell'Ordine*, Città del Vaticano, 2003., 78.

utemeljena na sakramentu krštenja i sakramentu svetog reda, ali ostaje jasno da ministerijalno svećeništvo odgovara konceptu »službe« s obzirom i krsno svećeništvo zajedničko cijeloj Crkvi kao narodu Božjem.

Služba nije djelo samo nekog učitelja koji objašnjava riječ Božju i nije samo obveza odgovorne osobe u zajednici kako bi se održao dobar poredak službi i jedinstvo vjernika, nego je prije svega suobličavanje Kristu. Prezbiteri su bitno posvećeni molitvi i euharistijskoj žrtvi te zajedno s Kristom prinose Ocu u Duhu osobe koje su im povjerene. Tako se euharistija predstavlja kao konvergentna točka iz koje nastaje ministerijalno svećeništvo, a krsno svećeništvo nalazi upravo u euharistiji svoje najviše ispunjenje jer je ona »izvor i vrhunac svega kršćanskog života« (LG 11). Euharistija je ta koja čini Crkvu, a Crkva slavi euharistiju. Čak i kad nema sudjelovanja vjernika prezbiter surađuje na okupljanju ljudi oko Krista u Crkvi kroz euharistijski prinos. No, i svećenički narod kao takav treba zaređene službenike kako bi moglo izvršavati svoje svećeništvo. Zato je služba ministerijalnog svećenika djelovanje *in persona Christi capitis* (usp. SC 33; AG 39; PO 2.12.13.), suobličavajući se Kristu kako bi činili prisutnom među ljudima njegovu osobu te na taj način djelovali kao njegovi predstavnici i suradnici.¹⁰⁵ Prema tome, vidimo kako je krsno svećeništvo nemoguće bez Kristova svećeničkog posredništva koje se ostvaruje ministerijalnim svećeništvom. Stoga je zadaća ministerijalnog svećeništva biti sakrament Kristova posredništva, a vlastitost krsnog svećeništva je životni prinos, dok se vrhunac izvršavanja tog dvostrukog svećeništva doseže u sakramentu euharistije.¹⁰⁶

4.2. Razlikovanje i jedinstvo

Krsno i ministerijalno svećeništvo dva su različita sudjelovanja na jedincatom Kristovu svećeništvu i upravo na toj razini treba tražiti kriterije za njihovo razlikovanje, a odlučujući elementi za njihovo razlikovanje su, s jedne strane, sakramenti krštenja i krizme te sakrament svetog reda s druge strane. Prema LG 10 to je razlikovanje »bitno a ne samo po stupnju« te je posebno viđeno u odnosu prema »svetoj vlasti« (*potestas sacra*), koja je podijeljena zaređenom službeniku po sakramentu svetog reda po kojoj on vodi cijeli svećenički narod i prinosi euharistijsku žrtvu u ime naroda Božjega (usp. LG 10). Tu je jasna tradicionalna ideja da je ministerijalno svećeništvo znak i oruđe Kristova

¹⁰⁵ O tome: Agostino FAVALE, *Il ministero presbiterale*, 80-84.

¹⁰⁶ Usp. Francesco DUCI, *Sacerdozio comune e sacerdozio ministeriale*, u: *Dehoniana*, 35 (1995.) 3, 19.

djelovanja. *Sacra potestas* ga osposobljuje da u slavlju euharistije bude Kristov predstavnik i predstavnik cijelog naroda Božjega koji u svojoj osobi ujedinjuje narod s Kristovom žrtvom. Upravo u toj »predstavničkoj« dimenziji stoji razlikovanje ministerijalnog i krsnog svećeništva¹⁰⁷ jer po zaređenom službeniku Krist djeluje, poučava, posvećuje i pase svoje stado. Dok u krsnom svećeništvu vjernici djeluju kao udovi Tijela Kristova, u ministerijalnom svećeništvu Krist sâm, kao Glava svoga Tijela, djeluje preko svojih vidljivih predstavnika.¹⁰⁸

No, to razlikovanje ne smije se shvatiti u smislu da su zaređeni službenici drukčije naravi u odnosu na druge kršćane, kao ni u smislu da svećenička vlastitost zaređenog službenika predstavlja neki uzvišeniji stupanj od stupnja krštenika – kao da bi zaređeni službenik bio neki »maksuz« kršćanin. To se razlikovanje odnosi ne na kršćane koji snagom sakramenta krštenja uživaju jednako dostojanstvo, nego se odnosi na posebnu službu koju je svatko pozvan izvršavati u Crkvi na temelju karizme Duha Svetoga.¹⁰⁹

Kako se može pomiriti tvrdnja o radikalnoj jednakosti između svih vjernika – bili oni zaređeni ili ne – s tvrdnjom bitnog razlikovanja između onih koji imaju ministerijalno svećeništvo i onih koji nemaju? Naime, radikalna jednakost, čini se, sprječava tu bitnu razliku, a s druge strane podržavanje bitne razlike onemogućava tvrdnju radikalne jednakosti. Stoga se čini kako se nalazimo pred jednom aporijom jer nije jednostavno objasniti razlikovanje između tih dvaju svećeništva. Kako bismo riješili tu aporiju, pojedini teolozi pristupaju joj s gledišta teologije sakramenata, naglašavajući da bi rješenje dileme bilo u razlici između sakramentalnog karaktera krštenja i sakramentalnog karaktera svetog reda. Ponekad se bitna razlika uočava više u djelovanju ili pak u različitom načinu služenja. Također se smatra da se karakter primljen svetim redom tiče načina postojanja pa onda tu nije riječ o nekom novom postojanju, kao u slučaju karaktera krštenja, nego u novom sakramentalnom suobličavanju postojanja. Mnogi su autori pokušavali, i pokušavaju, produbiti svoje razumijevanje bitnog razlikovanja između dvaju načina sudjelovanja na jedincatom Kristovu svećeništvu korištenjem različitih paradigmi. Većina preferira uokviriti ih kroz sakramentalno-zajedničku shemu prema kojoj bi krsno svećeništvo bilo povezano s *fructus salutis*, a ministerijalno s *medium salutis*. Razlika bi bila u tome da si nitko ne može darovati milost spasenja i u tom

¹⁰⁷ Usp. Lorenzo LOPPA, *In persona Christi – In persona Ecclesiae. Linee per una teologia del ministero nel Concilio Ecumenico Vaticano II e nel Magistero post-conciliare (1962-1985)*, Roma, 1985., 98.

¹⁰⁸ Usp. Joseph LECUYER, *Sacerdozio commune e sacerdozio ministeriale*, 28

¹⁰⁹ Usp. Agostino FAVALE, *Il ministero presbiterale*, 87-87

smislu krsno svećeništvo ima potrebu za ministerijalnim koje jest na liniji posredovanja što je najtradicionalnija pozicija.¹¹⁰

Kršćanska služba jest apostolska i pastoralna te je nužna za izvršavanje krsnog svećeništva jer se očituje kroz aktivnu prisutnost Krista posrednika u životu vjernika kako bi mogli prihvatiti to posredovanje i preobraziti svoje živote. U tom smislu takva se služba može nazvati *svećeničkom* jer je po njoj nazočno Kristovo posredovanje i jer je najkarakterističniji element svećeništva posredničko djelovanje između Boga i ljudi. No, polazeći iz druge perspektive, ministerijalno je zapravo »manje« svećeničko od krsnog jer ono samo ne realizira posredovanje, dok je krsno stvarna transformacija postojanja. Tu nije riječ o proturječu jer se u oba slučaja ne govori o istom aspektu svećeništva: krsno je osobni prinos, a ministerijalno je opipljiva manifestacija Kristova svećeničkog posredovanja.¹¹¹ Riječ je o posebnoj i produbljenoj varijanti tradicionalnog stava.¹¹²

Što se tiče razlikovanja *non gradu tantum*, ono mora biti povezano s činjenicom da služitelj predstavlja cijelu Crkvu djelujući *in persona Christi* (u čemu se nalazi bitna razlika), ali i *in persona Ecclesiae* (u čemu se nalazi razlikovanje po stupnju), predstavljajući i Krista i Crkvu. U toj perspektivi djelovanje *in persona Ecclesiae*, u kojoj cijela Crkva – i zaređeni službenici i vjernici – zajedno prinose Kristovu žrtvu Ocu, službenik se razlikuje od vjernika koji sudjeluju u žrtvi na drukčiji način, čak i ako svi pristupaju žrtvi Crkve. Takvo razlikovanje tiče se reda i odnosa, odnosno stupnja. Ono postoji jer mu prethodi čin ministerijalnog svećeništva koji utemeljuje čin krsnog svećeništva s obzirom na to da je riječ o jednom prinosu.¹¹³

Kod tog razlikovnog odnosa između dvaju svećeništva postkoncilski teološka panorama je prilično oprečna.¹¹⁴ No, važno je biti oprezan kako bi se izbjegle dvije krajnosti: klerikalizacija laika i laicizacija klerika. Laicima treba pružiti mogućnost služenja u Crkvi na temelju krštenja i krizme, ali nikakva crkvena služba laika ne može učiniti pastirom jer sakramentalnu službu ne daje zadaća, nego sveti red!¹¹⁵

¹¹⁰ Usp. Miguel DE SALIS, *Il sacerdozio commune alla luce del mistero della Chiesa: Percorso postconciliare e proposte di futuro*, u: *Annales Theologici*, 33 (2019.) 2, 442-444.

¹¹¹ Usp. Albert VANHOYE, *Prêtres anciens, Prêtres nouveau selon le Nouveau Testament*, Paris, 1980., 347-348.

¹¹² Usp. Miguel DE SALIS, *Il sacerdozio commune*, 445.

¹¹³ Usp. *Isto*, 449.

¹¹⁴ O tome više vidi u: Yves-Marie CONGAR, *Quelques problemes touchant les ministeres*, u: *Nouvelle Revue Theologique*, 93 (1971.) 8, 785-800.

¹¹⁵ Usp. Niko IKIĆ, *Teologija sakramenata*, 415.

Zaključak

Točno je da prvotna Crkva nije imala ni svećenike ni hramove zbog činjenice postojanja samo jednog svećeništva, onog Kristova. No, nedostatak termina ne znači i ne postojanje službe kao takve jer svakako da moramo uzeti i u obzir kontekst u kojem je Crkva nastajala. Krist je nastavio izvršavati svoje svećeništvo u Crkvi i po Crkvi koja je kao tijelo u kojem postoje različiti udovi s različitim službama, ali ne u svim članovima na isti način. Postoje izabrani kršćani koji su na poseban način »obučeni« Kristovom svećeničkom vlašću. Također i laici, jer su udovi otajstvenog Tijela Kristova i žive Kristovim životom, sudjeluju na Kristovu svećeništvu po sakramentu krštenja, koje utiskuje *character indelebilis* kao duhovni pečat koji pripada sudjelovanju na Kristovu svećeništvu kao u nekom početnom, embrionalnom stadiju.

Suočeni s veličinom milosti svećeništva crkveni oci i pisci, kao duhovni učitelji, ispisali su predivne stranice o svećeništvu, koje se izvrsno mogu primijeniti i na krsno i na ministerijalno svećeništvo. Tako, naprimjer, Origen kaže: »Kada darujem ono što posjedujem, kada nosim svoj križ i slijedim Krista, tada prinosim žrtvu na oltaru Božjem. Kada svoje tijelo sažežem u ognju ljubavi i dobijem slavu mučeništva, tada se prinosim kao žrtva paljenica na oltaru Božjem. Kada volim svoju braću do te mjere da dajem svoj život za njih, kada se borim do smrti za pravdu i istinu, kada umrtvljujem svoje tijelo suzdržavajući se od tjelesnih požuda, kada sam raspet svijetu i svijet je razapet meni, onda opet prinosim žrtvu paljenicu na oltaru Božjem ... tada postajem svećenik koji prinosi svoju žrtvu.«¹¹⁶

Često se i danas čuje kako se riječju *svećenik* označava samo služba prezbitera. Iako su teologija i crkveno učiteljstvo nakon Drugoga vatikanskog koncila stavili jak naglasak na krsno svećeništvo svih vjernika, nema sumnje da se ono još uvijek nije uspjelo probiti kroz mentalitet i aktualni rječnik naroda Božjega, premda laici obavljaju mnoge uloge u Crkvi. Dakle, kad govorimo o svećeništvu, još uvijek isključivo mislimo na ministerijalno, a njegov se krsni oblik trudi pronaći svoje mjesto u svijesti naših zajednica. Svakako da je za to potreban i nužan odgoj da se ne bi dogodile devijacije koje u nekim dijelovima svijeta postoje da se, naprimjer, laici klerikaliziraju, vršeći svoje svećeništvo kao ministerijalno, ili se prezbiteri laiciziraju tako da se od njihova krsnog svećeništva uopće ne vidi ono ministerijalno. To se najvjerojatnije događalo zato što se u razvoju teologije svećeništva obično polazilo od nametnutog sukoba

¹¹⁶ Origenes ALEXANDRINUS, *In Lev. Hom. IX,9*.

između krsnog i ministerijalnog svećeništva, pokušavajući umanjiti jedno kako bi se drugo uzvisilo i obratno.

Međutim, za ispravno razumijevanje svećeništva kao takvog nije pravo polazište ni krsno ni ministerijalno svećeništvo jer je jedini pravi svećenik Krist Gospodin, Posrednik između Boga i ljudi. On je i žrtva i svećenik svoje žrtve – onaj koji prinosi žrtvu i koji je prinesen kao žrtva! Na tom svećeništvu sudjeluje cijela Crkva kao svećenički narod čija je glavna karakteristika da je vidljiv i opipljiv znak i oruđe otajstva koje je ispunjeno u Isusu Kristu. Krštenje, dakle, čini svećenicima sve kršćane u onoj mjeri u kojoj ih sjedinjuje uvodeći ih u Tijelo Kristovo, posvećuje ih kako bi svojom prisutnošću u svijetu osigurali trajno očitovanje zajedništva između Boga i ljudi.

Summary

THE SACRAMENT OF BAPTISM AND THE SACRAMENT OF HOLY ORDERS.

THE RELATION BETWEEN THE BAPTISMAL AND MINISTERIAL PRIESTHOOD IN PATRISTICS AND IN THE DOCUMENTS OF THE SECOND VATICAN COUNCIL

Josip KNEŽEVIĆ

University of Sarajevo – Faculty of Catholic Theology
Josipa Stadlera 5, BiH – 71 000 Sarajevo
josip.knezevic25@gmail.com

The article aims to show the relation between the baptismal and ministerial priesthood as two forms of carrying out Christ's unique priesthood. According to Church fathers and Church writers, these two forms are founded in the sacraments of baptism and holy orders. Hence, the article will present their testimonies on Christ's priesthood and on the baptismal and ministerial priesthood. After that, the article will address the Second Vatican Council that returned to the roots, i.e., to the Church tradition, when it comes to this topic. In this way, the Council brought back to life the baptismal priesthood that has been forgotten during the counter-reformation. In that context, the author deals with the topics of the relation between the baptismal and ministerial priesthood, their differences and unity.

Keywords: *Christ's, baptismal, and ministerial priesthood, patristics, Second Vatican Council.*